

II.

Befolkningsbevægelsen i Evropa.

Statistiken over Befolkningens Bevægelse i det sidste Tiaar af det nittende Aarhundrede frembyder adskillig Interesse. Ved Offentliggørelsen af Hovedresultaterne af den danske Folketælling 1901 har vort statistiske Bureau allerede peget paa, at den betydelige Befolkningstilvækst, der konstateredes for Tællingsperioden 1890—1901 (gennemsnitlig aarlig 1,10 pCt. mod 0,99 i de to foregaaende Tællingsperioder), er fremkommen ved to sammentræffende Omstændigheder, nemlig en stærkt formindsket Udvandring og et forøget Fødselsoverskud paa Grund af aftagende Dødelighed. *) De samme Fænomener genfindes nu ved en Betragtning af flere andre europæiske Landes Befolkningsstatistik.

Et samlet Overblik vanskeliggøres imidlertid derved, at Tællingstidspunktet ikke er ganske det samme for alle Stater. For at lette Overskueligheden og muliggøre en umiddelbar Sammenligning har det tyske Riges statistiske Bureau derfor foretaget en Del Beregninger, hvorved alle de paagældende Data for de forskellige Lande ere henførte til samme Tidsafsnit, nemlig de 10 Aar 1891—1900, der atter er sammenstillet med forudliggende tiaarige Perioder. **)

Idet vi nedenfor gengive nogle af Hovedresultaterne af denne Sammenstilling, begynde vi med en almindelig Oversigt over den relative Befolkningsforøgelse (eller Befolkningsformindskelse) i hvert af de to Tiaar 1881—90 og 1891—1900.

*) Jfr. nærværende Tidsskrift 1901 S. 514.

**) Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs. 1902. 1stes Heft.

II.

Befolkningsbevægelsen i Evropa.

Statistiken over Befolkningens Bevægelse i det sidste Tiaar af det nittende Aarhundrede frembyder adskillig Interesse. Ved Offentliggørelsen af Hovedresultaterne af den danske Folketælling 1901 har vort statistiske Bureau allerede peget paa, at den betydelige Befolkningstilvækst, der konstateredes for Tællingsperioden 1890—1901 (gennemsnitlig aarlig 1,10 pCt. mod 0,99 i de to foregaaende Tællingsperioder), er fremkommen ved to sammentræffende Omstændigheder, nemlig en stærkt formindsket Udvandring og et forøget Fødselsoverskud paa Grund af aftagende Dødelighed.*) De samme Fænomener genfindes nu ved en Betragtning af flere andre europæiske Landes Befolkningsstatistik.

Et samlet Overblik vanskeliggøres imidlertid derved, at Tællingstidspunktet ikke er ganske det samme for alle Stater. For at lette Overskueligheden og muliggøre en umiddelbar Sammenligning har det tyske Riges statistiske Bureau derfor foretaget en Del Beregninger, hvorved alle de paagældende Data for de forskellige Lande ere henførte til samme Tidsafsnit, nemlig de 10 Aar 1891—1900, der atter er sammenstillet med forudliggende tiaarige Perioder.**)

Idet vi nedenfor gengive nogle af Hovedresultaterne af denne Sammenstilling, begynde vi med en almindelig Oversigt over den relative Befolkningsforøgelse (eller Befolkningsformindskelse) i hvert af de to Tiaar 1881—90 og 1891—1900.

*) Jfr. nærværende Tidsskrift 1901 S. 514.

**) Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs. 1902. 1stes Heft.

	1881—1890			1891—1900		
	Pr. 10,000 Indbyggere gsnrl. aarlig Befolkningsforøgelse ved:					
	Fødsels- overskud	Vandring	I alt	Fødsels- overskud	Vandring	I alt
Danmark	132	÷32	100	127	÷18	109
Norge	138	÷97	41	142	÷30*)	112*)
Sverige	121	÷74	47	110	÷39	71
Tyskland	117	÷28	89	139	÷7	132
Østrig	88	÷12	76	105	÷16	89
Ungarn	111	÷7	104	105	÷11	94
Schweiz	77	÷41	36	95	+23	118
Italien**)	108	÷38	70	108	÷38	70
Spanien	52	÷15	37	51	÷25	26
Frankrig	17	÷1	16	6	+6	12
England—Wales	133	÷22	111	117	÷6	111
Skotland	131	÷55	76	119	÷29	90
Irland	54	÷150	÷96	48	÷96	÷48
Belgien	95	0	95	99	+7	106
Nederlandene	132	÷16	116	141	÷1	140
Evropæisk Rusland ...	138	+1	139	146	÷27	119
Finland	138	+5	143	126	+1	127

For de tre nordiske Landes Vedkommende er det mest fremtrædende Træk Tiaarets stærkt formindskede Vandringsunderskud. Iøvrigt er den oversøiske Udvandringsstrøm fra de skandinaviske Lande atter stigende; saaledes anfører G. Sundbärg i den sidste Udgave af »Statistiska öfversigtstabeller« †) følgende Tal (for 1901 delvis »provisoriska«) for Udvandrere til transoceanske Lande:

	Danmark	Sverige	Norge
Gennemsnitlig aarlig 1891—95	7,533	28,376	13,203
Aar 1896....	2,876	15,175	6,679
— 1897....	2,260	10,314	4,669
— 1898....	2,340	8,683	4,859
— 1899....	2,799	12,028	6,699
— 1900....	3,570	16,000	10,931
— 1901....	4,000	21,000	12,475

*) Tallet korrigeret her. Den i »Vierteljahrsheft« angivne Vandringkvotient beror paa en Regnefejl.

**) Tallene for Italien gælde den 20aarige Periode 1881—1900, som ikke har kunnet deles.

†) Statistisk tidskrift 1901 Nr. 3 (udgivet Juni 1902).

Hvad Fødselsoverskuddet angaar, er der for Danmarks og Norges Vedkommende kun en ringe Forskel mellem de to Tiaar (for Danmark en lille Nedgang, for Norge en lille Opgang), hvorimod den for Sverige konstaterede Nedgang er forholdsvis betydelig. Fælles for alle tre Lande er en stærk Nedgang i Dødeligheden, medens tillige Fødslernes relative Hyppighed har været aftagende, om end for Danmarks og Norges Vedkommende i ringere Grad. Vi anføre (efter Sundbärg) de aarlige Fødsels- og Dødelighedskvotienter (Levendefødte og Døde i pro mille af Middelbefolkningen) i hvert af de 4 sidste Femaarsperioder af Aarhundredet:

		1881—85	1886—90	1891—95	1896—1900
Danmark	Levendefødte	32,4	31,4	30,4	29,9
	Døde.....	18,4	18,7	18,6	16,4
Sverige	Levendefødte	29,4	28,8	27,4	26,9
	Døde.....	17,5	16,4	16,6	16,1
Norge	Levendefødte	31,2	30,8	30,3	30,3
	Døde.....	17,2	17,0	16,8	15,8

Hvad det øvrige Evropa angaar, fortjener særlig Befolkningsbevægelsen i de tre store Lande Tyskland, Storbritannien og Frankrig Opmærksomhed. Det vil lønne sig at kaste Blikket tilbage til Midten af det nittende Aarhundrede. Tyskland og Frankrig stod da med omtrent samme Folketal, omkring 35 Millioner, medens Befolkningen i de forenede Kongeriger kun udgjorde c. 28 Millioner. Tredive Aar efter havde det tyske Rige ved Landvinding og Fødselsoverskud forøget sin Folkemængde til 45 Millioner, medens Frankrig (som imidlertid havde mistet Elsass-Lothringen) kun var naaet til 37 Mill. og næsten var indhentet af Storbritannien og Irland med 35 Mill. I Aarhundredets sidste 20 Aar er Tysklands Befolkning tiltagen med over 11 Millioner, Frankrigs kun med lidt over 1 Mill., medens de forenede Kongeriger vel har vundet 7 Mill. i England-Wales og Skotland, men ved Siden deraf tabt $\frac{2}{3}$ Mill. i Irland. Tysklands Fremgang i Folketal fra 1880 til 1900 er altsaa $1\frac{1}{2}$ Gang saa stort som Storbritannien-Irlands og Frankrigs tilsammen.

Medens Udvandringstabet i hvert af de tre Riger er mindre i det sidste end i det næstsidste Decennium (for Tyskland og England-Wales er det i 1891—1900

forholdsviis ret ubetydeligt, jfr. foranstaaende Oversigt), er Tysklands Fødselsoverskud steget i samme Grad som de to andre Landes er gaaet tilbage. Saavel Fødsels- som Dødelighedskvotienterne vise iøvrigt overalt samme nedadgaaende Tendens, men Forskellen beror, som det fremgaar af efterfølgende Sammenstilling, paa det indbyrdes Styrkeforhold mellem disse Kvotienter:

		1881—90	1891—1900
Tyskland	f Levendefødte..	36,8	36,1
	\ Døde.....	35,1	22,2
Engl.-Wales	f Levendefødte..	32,5	30,0
	\ Døde.....	19,2	18,2
Skotland	f Levendefødte..	32,3	30,6
	\ Døde.....	19,2	18,7
Irland	f Levendefødte..	23,4	23,0
	\ Døde.....	18,0	18,2
Frankrig	f Levendefødte*)	23,9	22,1
	\ Døde.....	22,1	21,5

Tyskland er med sine 36 pro mille Levendefødte oppe paa en Fødselskvotient, som man ellers i Evropa for Tiden kun træffer blandt de slaviske Folkeslag, og dog er Fødselshyppigheden i Tyskland — som i de fleste andre Kulturlande — nu langt lavere end tidligere. I Halvfjerdsene var det tyske Riges Fødselskvotient over 39, men Dødeligheden var da rigtignok ogsaa over 27, samtidig med at Vandringstabet var mere end dobbelt saa stort som nu. Endnu er Tysklands Dødelighed jo meget høj — næsten »østevropæisk« — men den gaar nedad med en Hurtighed, som intet andet Sted i Evropa (det skulde da være Italien, hvis Dødelighedskvotient ifølge Sundbärg er sunken fra 30,5 i 1871—75 til 22,9 i 1886—1900).

I England-Wales og Skotland have de demografiske Forhold samme Karakter: synkende Dødelighed, men endnu stærkere synkende Fødselshyppighed, saa at Befolkningsforøgelsen kun har kunnet holde sig paa samme Niveau ved at Vandringstabet er formindsket. Irland er med sin lave Fødselshyppighed og sit store

*) Frankrigs Fødselskvotient udgjorde:

1841—50: 27,3	1871—75: 25,5	1886—90: 23,0
1851—60: 26,1	1876—80: 25,3	1891—95: 22,3
1861—70: 26,1	1881—85: 24,7	1896—1900: 21,9

(om end aftagende) Vandringstab noget for sig, det eneste Land i Evropa, hvis Befolkning aftager absolut.

Det ejendommelige Forhold, der finder Sted i Frankrig, at Befolkningen er næsten stillestaaende, uagtet der indvandrer en Del flere end der udvandrer, er saa bekendt og saa ofte omtalt, at her kun skal tilføjes, at Frankrig kan opvise 5 Aar med Fødselsunderskud, nemlig Krigsaaret 1871 (Fødselsunderskud 445,000) samt Aarene 1890 (38,000), 1891 (11,000), 1892 (20,000), 1895 (18,000) og 1900 (26,000).

I Syd- og Østevropa er jo saavel Fødsels- som Dødelighedskvotienterne i Reglen adskilligt højere end i Nord- og Vestevropa; de er ogsaa mere svingende fra Aar til andet, men ikke desto mindre læser man let ud af Tiaarsgennemsnittene en bestemt Tendens, den samme som vi foran have paavist for Skandinavien, Tyskland og England: aftagende Fødselshyppighed og aftagende Dødelighed. Derimod er i Syd- og Østevropa Udvandringen tiltagende. Et samlet Overblik over disse Forhold faar man gennem efterfølgende Tal, der skyldes Sundbärg*). (Tallene ere aarlige Gennemsnit pro mille af Middelbefolkningen):

		1881—90	1891—1900
Nordvestevropa	Levendefødte	33,9	32,7
	Døde	22,7	20,7
	Vandringstab	3,12	0,98
Sydvestevropa	Levendefødte	31,3	29,5
	Døde	25,7	24,1
	Vandringstab	1,05	1,50
Østevropa	Levendefødte	46,3	45,1
	Døde	32,8	32,1
	Vandringstab	0,76	0,97
Hele Evropa	Levendefødte	38,0	36,8
	Døde	27,4	26,1
	Vandringstab	1,68	1,10

Hovedresultatet for det samlede Evropa er en bedre Økonomi i Befolkningsbevægelsen. Der fødes forholdsvis færre end før, men der spares ogsaa for-

*) Statistiska öfversigtstabeller. Ved Østevropa forstås Rusland (uden Finland), Ungarn, Galizien-Bukovina, Bosnien, Herzegovina samt Balkanstaterne; Sydvestevropa omfatter Frankrig, Italien, Spanien, Portugal.

holdsvis flere Menneskeliv, og der sendes færre Mennesker end før over Havet. Nedgangen i Fødselskvotienten i det sidste Tiaar er i Sydvestevropa og Østevropa saa voldsom, at der, trods den samtidige Nedgang i Dødeligheden, bliver et noget mindre Fødselsoverskud end i det foregaaende Tiaar, men i Nordvestevropa er til Gengæld Forholdet mellem Fødsels- og Dødelighedskvotienterne i den Grad gunstigt, at Hovedresultatet for det samlede Evropa bliver en, om end ringe, Forøgelse af den naturlige Befolkningstilvækst. Denne udgjorde for det samlede Evropa i sidste Halvdel af det 19de Aarhundrede gennemsnitlig aarlig pr. 1000 Indbyggere:

1851—60.....	7,2
1861—70.....	9,0
1871—80.....	9,3
1881—90.....	10,6
1891—1900.....	10,7

Ved Begyndelsen af det 19de Aarhundrede var de tre Hoveddele, hvori Sundbärg deler Evropa, omtrent lige folkerige: Nordvestevropa rummede 34 pCt., Sydvestevropa 32 pCt. og Østevropa 34 pCt. af vor Verdensdels samlede Befolkning, men paa Grund af den forskellige Tilvækst har dette Forhold forrykket sig i betydelig Grad, særlig til Ugunst for Sydvestevropa. Nu er Fordelingen omtrent saaledes: Nordvestevropa 36 pCt., Sydvestevropa 24 pCt., Østevropa 40 pCt.

A. J.

III.

Den britiske og den amerikanske Kuludførsel.

Man har vænnet sig til at betragte Storbritannien som Verdens største Kulproducent, og endnu indtil for 3—4 Aar siden var dette ogsaa rigtigt, men i 1899 indhentedes England af Nordamerika, og dette sidstes Overvægt er nu allerede saa stor, at »Stenkulsøen« næppe mere kan haabe paa at genvinde Førerstillingen.